

شانۆ وەك

گەشتىكى ئەخلاقى

(خويندەنەۋەيەك بۇ

كتىبى چەمكەكانى شانۆ)

فرياد ئەحمەد

(ئوسترالىيا)

(۲ - ۲)

۳. ھەلسەنگاندنى پەخنەگرانە

۳.۱ ديوە بەھىزەكانى كىتەپكە

يەككە لە لايەنە ھەرە بەرچاۋەكانى "چەمكەكانى شانۆ" تىكەلكرندى قوۋلى ھەلسەفەئى ئەخلاقى و پراكىتىكى شانۆيە. نووسەر بە سەرگەۋتوۋىيى خۇي لە تەلەي باۋى نزمكرنەۋەي نواندن بۇ كۆمەلىك فىلى تەكنىكى، يان ستايل دوور دەخاتەۋە. لەبرى ئەۋە، ئەۋ شانۆ بۇ پىگە پەۋاكەي خۇي دەگەپىننەۋە، ۋەك ھەۋلداننىكى قوۋلى مۇيى، كە پەگى لە پرسىيارەكانى حەقىقەت، ئەخلاق و بەرپرسىيارىتىدا ھەيە، ئەمەش قوۋلى و جەببەتەك بە كىتەپكە دەبەخشىت و بە دەگمەن لە گفۇگۇي مۇدپرنى نواندندا دەبىنرەت، كە زۇرجار سەرقالى توانايى ماركىتتىنگ، ناۋبانگ، يان تەكنىكى مىكانىكىيە. نووسەر بىرمان دەخاتەۋە كە بەھاي پاستەقىنەي شانۆ لە سەرسامكرندى بىنەردا نىيە، بەلكوۋ لە يارمەتيدانى كۆمەلگەيە بۇ پوۋبەپوۋبۇنەۋەي ۋاقىع و بىركرندەۋە لە ئىمكانىيەتەكانى.

خالىكى تر لە بەشدارى پوۋنى نووسەر لەگەل كەسايەتتەيە گەرەكانى شانۆدايە. خويندەنەۋەكانى بۇ ستانىسلافسكى، مايرھولد و برىخت نە پوختەي سادە و نە پىرۇزكرندى بى پەخنەن. لەبرى ئەۋە، ئەۋ ۋەك بىرمەندىكى ئالۇز مامەلە لەگەل ئەم كەسايەتتەيەندا دەكات كە بىرۇكەكانىيان دەبىت لە نپو زەمىنەي مېژوۋىيى، ئامانجە ھونەرىيەكان و خواستە ئەخلاقىيەكانىياندا تى بگەين. بەم كارە ئەۋ پىگە بە خوينەران دەدات، نەك تەنبا جىاۋازىيە پوۋكەشىيەكانى نپوان ئەم كەسايەتتەيەنە بىنن، بەلكوۋ ئەۋ پرسىيارە قوۋلانە بىنن، كە يەكيان دەخەن: چۇن شانۆ دەتوانىت پاستى دەرپىرەت؟ چۇن دەتوانىت بىنەران بىدار بكاتەۋە؟ چۇن لەلايەن ھىزە سىياسى و ئابورىيەكانەۋە، دەتوانىت بەرەنگارى گەندەلى بىتەۋە؟

ھەرۋەھا، ھەستىياري كولتوۋرى نووسەر كاريگەرى كىتەپكە بەھىز

دەكات. ئەو بەبى بىنەما بانگەشەى لاسايىكردنەوھى شىۋازەكانى شانتۆى پۆژئاوا ناكات. لەبرى ئەو، ھونەرەندانى كورد بانگەشت دەكات كە لە نەرىتە جىھانىيەكانەوھە فېرىن، لە كاتىكدا بە قووللى ئاگادارى واقىيە كولتورى و سەرچاوەكانى خۇيان بن. ئەم ھاوسەنگىيە وردە لە نىۋان دىيالوگى جىھانى و پەگ داکوتان لە ناوخۇدا دەگمەن و بەنرخە، بە تايىبەتى لە جىھانىكدا كە داگىركارى كولتورى زۆر جار ھەپەشە لە سىپىنەوھى دەنگە ناوخۇيىيەكان دەكات. تىپروانىنى دوكتۇر فازل جاف خۇ گونجاندنىكى داهىنەرانەيە، نەك لاسايىكردنەوھەكى پاسىف.

ھەرۋەھا شىۋاز و زمانى ”چەمكەكانى شانتۆ“ شاينى ستايشن. نووسەر بە شىۋازىكى پوون، پوخت، پىر جۆش و بەردەست دەنوسىت، خۇى لە زاراۋى زىادە و نايشكارانە بە دوردەگىت. بەلگەكانى بە وردى پىكخراون و نمونەكانى پىۋەندىدار و پوونكەرەون، تەنانت كاتىك مامەلە لەگەل بىرۆكە فەلسەفەيە ئالۆزەكانىشدا دەكات، ئەو دەتوانىت و ايان لى بكات بەبى زىدەپۆيى شاينى تىگەيشتن بن. دەنگى ئەو ھىي مامۇستا و ھونەرەندىكى ھاۋرپىيە، نەك ئەكادىمىيەكى وشك كە تەنبا بۆ پىسپۆران دەنوسىت. ئەمە كىتەبەكە بەنرخ دەكات، نەك تەنبا بۆ خويىندكارانى زانكۆ، بەلكو بۆ ئەكتەران و دەرھىنەران و ھەر كەسىك كە سەرنجى خستبىتە سەر واتاى قووللى شانتۆ، ھەرۋەھا پابەندبوونى نووسەر بە جدىيەتى ئەخلاقى دەسەلاتىكى ئەخلاقى بە كىتەبەكە دەبەخشىت، كە ئەمپۆ دەگمەنە. لە كاتىكدا كە ئەوئەندە كىتەب و گوتارى ھونەرى ئەمپۆ ژۇردەستەى بازارپەگەرى - ماركىتىنگ، خۇدەرخستىن و پىژەگەريىيە، نووسەر ئەو بوپرىيەى ھەيە پىداگىرى بكات لەسەر ئەوھى ھونەر دەرئەنجامىكى ئەخلاقى

ھەيە. شانتۆ تەنبا خۇشگوزەرانى نىيە؛ شىۋازى بىنىنى خۇمان، ئەوانى تر و جىھانە، بۆيە ئەكتەران و دەرھىنەران بەرپرسىيارىتەيەكى ئەخلاقىيان لەسەرە بۆ ھەلەدان بۆ راستى، بەرەنگارىوونەوھى پەشپىنى و پەرۋەردەكردنى مەۋقايەتى خۇيان. ئەم پەيامە نەك تەنبا لە كاتى خۇيدايە، بەلكو ئىستا پىۋىستىشە و نووسەر ئازايانە و بە باۋەپوۋە پىشكەشى دەكات. لە كۆتايىدا پەرەندى مېژوۋىى نووسەر كارەكە بەمىزتر دەكات. بە دانانى ستانىسلافسكى، مايرەول و بىخت لە نىۋ زەمىنەى مېژوۋىى دىارىكرارى خۇياندا نىشانى دەدات كە چۆن شانتۆ بەرپەرجى قەيرانە كۆمەلەيەتى و گۇپرانكارىيەكان دەداتەو. ئەم پوانگە مېژوۋىيە پىگە بە خويىنەران دەدات ئەو بىنىن كە بەرەنگارىيە ئەخلاقىيەكانى بەردەم شانتۆى ئەمپۆ نوئى نىن، بەلكو بەشىكن لە خەباتىكى دىرژخايەن بۆ پاراستنى كەرامەتى مەۋف لە پىگەى ھونەرەوھ.

۳.۲ لاۋازى و سنووردارى

سەرەپاى چەندان خالى بەمىزى، ”چەمكەكانى شانتۆ“، بەلام لە پەخنە بەدور نىيە، يەكەك لەوانە چىرى و پوونكردنەوھەتى، بە تايىبەتى لە بەشە فەلسەفى و ئەخلاقىيەكاندا، لە كاتىكدا نووسەر بە گشتى بە پوونى دەنوسىت، كاتى وا ھەيە كە گەتوگۆ دەبىتە تىۋرىيەكى زۆر ئالۆز، كە پۆتىنشالى دىروستكردنى سەختى ھەيە بۆ ئەو خويىنەرانەى كە پىشپىنەيەكى بەمىزىيان لە فەلسەفە، يان تىۋرى شانتۆدا نىيە، بۆ ئەوھى شوپىن ئارگومىنتەكە بىكون. چەمكەكانى ۋەك ”پەسەنايەتى ئەخلاقى“، ”بەرپرسىيارىتى ئەخلاقى فاكترى جوانناسى“، يان ”گريمانەى نامۇبون“ زۆر دەۋلەمەندن، بەلام دەتوانن سوود لە نمونەى پراكىتىكى زياتر ۋەرىگىرن، بۆ ئەوھى لە ئەزمونى

ژيانى نهكته ران و ده رهينه راندا بچه سپين.

هه روه ها مه ترسى ئايدىاليزم له ديدگه ي نووسه ردا هه يه . داواكارى به نه خلاقى به كانى بۆ شاتق قوول و هاندهرن، به لام ده گرئت به ترسناك، يان ته نانه ت به ده ست نه هاتوو ده ريكه ون، به تاييه تى بۆ ئو شاتق كارانه ي كه له بارودوخى سه ختى سانسورى سياسى، كۆمه لايه تى و ئابوريدا كار ده كه ن. له كاتيكدا نووسه ر دان به م سه ختيا نه دا ده نئيت، ئو لايه نگرى ئه وه به جه خت له سه ر به رپرسىار ئيتيه نه خلاقى به كانى هونه رمه ندان بكاته وه به بئ شىكرده وه ي ته واوى ئو به ربه سه ته پئكه اته بىانه ي كه پووبه پوويان ده بنه وه . گفتوگوى به رده وامتر له سه ر چۆنيه تى هاوسه نگرده نى ئايدىاله نه خلاقى به كان له گه ل واقيعه پراكتيكى به كان كاره كه ي ده وله مه ندر ده كرد.

له پووى پئكه اته وه، له كاتيكدا كتيبه كه به گشتى به باشى پئكه خراوه و هه ر به شىك وتارىكى سه ربه خۆيه، به لام بوونى بابه تى شكسپير و چه مكى شاتق مىژووى، ديمانه يه ك له گه ل هارۆلد پينته ر و ميله ر و چه مكى شاتق كۆمه لايه تى به ته واوى هيزى گشتى كتيبه كه لاواز ناكات، به لام ده توانئيت وا بكات هه نديك به ش سه رنجى كه مته رى بخريته سه ر. سئ به شى سه ره تا هارمۆنى به تئيكى زياتريان هه به تا به شه كانى تر، بۆ ئه وه ي بتوان له يه ك كتيبه دا كۆبكرينه وه، چونكه ئو سئ تيؤريسته هه رسيكيان نه كته ر و ده ره ينه ر و خاوه ن ستايليكى تاييه تن، نووسه ر هه رسيكيانى له خالئيكى جه وه رى وه ك نه خلاقدا كۆكرده وه ته وه . نه بوونى ده ره نه نجامئيكى به هيزتر كيشه يه كى بچووكه، به لام به رچاوه، نه گه ر كتيبه كه ته نيا سئ به شى يه كه م بوايه، ده كرا سوودى له به شى كۆتايى پوخته كار ببينايه كه هه موو ده زووه كان پئكه وه به سه ستته وه، له گه ل دووباره كرده وه ي به لگه و ئارگومينتى ناوه ندى، كه بابه تى

نه خلاقى اته، هه روه ها پئشه كه شكردنى بانگه وازئيكى پوون و كردارى بۆ هونه رمه ندانى كورد و ويناكردن و ديدگه يه ك بۆ داها توى شاتق يه كى نه خلاقى، ده ره نه نجامئيكى ئاوا كاريگه رى زياترى به كتيبه كه ده به خشى.

٣.٣ هه لسه نگاندى گشتى

سه ره پاى ئه م به ره به ستانه، كاريگه رى گشتى ”چه مكه كانى شاتق“ به هيزه، كتيبيكه خاوه نى جددييه تئيكى نه خلاقى ده گمه ن و قوولئى هزرى و هونه ريه . خوينه ران هان ده دات كه شاتق ته نيا وه ك پيشه يه كى خۆشگوزه رانى نه بينن، به لكوو وه ك بانگه وازئيك ببينن كه داواى به رزترين خاسيه ته كانى ميژك، جه سه ته و پوح ده كات، ببينن. نووسه ر خوينده وه ي ميژووى، تيؤرامانى فه لسه فى و به شدارى به كولتورى به كان ده كاته ده قئيكى بنه په تى بۆ هه ر كه سيك كه بارى سه رنجى له سه ر بناغه نه خلاقى به كانى نواندن و شاتق به .

له كۆمه لئى كورديدا، كه شاتق له پووبه پووبونه وه ي ئاسته نكى سياسى، كولتورى و ئابورى به رده وامه، كتيبه كه ي دوكتؤر فازل جاف سه رچاوه يه كى گرنگ و پئويسته، چونكه نه ك ته نيا ته كنوك، به لكوو ديدگه يه ك پئشه كه ش ده كات، كه ده توانئيت بينه ر به ئاگابئينته وه و خودى شاتق كاريش ئازاد بكات. جورئه تى ئه وه ده كات كه سه ختترين پرسىاره كان بكات و به وه لامى ئاسان پازى نابئت. به م كار، پئز له باشتترين نه ريته كانى شاتق جيهانى ده گرئت، له كاتيكدا رپگه ي نوئ بۆ هونه رمه ندانى كورد ده كاته وه، بۆ ئه وه ي بيدۆزنه وه . دواجار ”چه مكه كانى شاتق“ شاينى ئه وه به بخوينرئته وه و بخوينرئت و گفتوگوى له سه ر بكرئت و بؤربكرئت. كتيبيكه نه ك ته نيا فيرى نواندن ده كات، به لكوو ده تكات به هونه رمه نديكى

باشتر و له وانه يه مړوځيكي باشتريش.

٤. تڼپاماني كه سي

خويندنه وهی "چه مکه کانی شاتو"ی دوکتور فازل جاف نه زمونځيكي قولل بوو، هم له پووی هزری و هم له پووی سؤزدارييه وه. به پچه وانه ی زور کتبی شاتو که تیکنیک، پاهینان، یان گپړانه وهی میژووی پشکه ش ده کهن، نووسر داوی شتیکی قولتر ده کات. داوی دووباره بیرکړدنه وه له پیوهندی ته وای که سه که له گهل پیشه که، هونر و خودی ژیان ده کات. خوينه بانگه یشت ده کات بو نه وهی به شیوه یه کی جیواز بجولیته وه و بیر بکاته وه، بو نه وهی شاتو نه ک وهک پیشه یه کی بیلايه، یان خولیا یه کی جوانناسی، به لکوو وهک نه زمیکی نه خلای و پوحی بینیت که داوی به رزترین خاسیه ته هزری و مړییه کان ده کات.

نه وهی که له کاتی خويندنه وهی "چه مکه کانی شاتو" دا زور سرنجی پاکیشام، پیداکرتی نه گوی نووسر بوو له سر نه وهی شاتو پیوهندی به حقیقه ته وه هیه، نه ک ته نیا راستی هونری، به لکوو راستی نه خلای و بوونگه رایي. له دنیای نیمه دا که به شیوه یه کی به رچاو نمایش بووه به پوکش و به رزه وندی، نه و بیرمان ده خاته وه که به پرسپاریتی نه خلای نه کتر، په تکرده وهی درو و به رهنکاربوونه وهی فریودان و ناویانگی ساخته و چه پله و پیداکرتن له سر راستگویی. نه م بیرۆکه یه به قولی له هزری خوينه ردا دهرنگیته وه و وات لئ ده کات تیبه گیت که چند ناسانه، ته نانه ت به نیازی باشیشه وه، بکویه نیو ته له ی نمایشکردن بو په سهندکردن، له بری نه وهی له ئرکیکی سخت و پیروژ و پیگه یشتووی دلسوزانه دا به شداری بکیت.

و شه کانی نووسر ههستی پیروزی سه باره ت به شاتو دووباره دروست کرده وه، ههستی که هه ناوانان بو سر شاتو کرده یه کی نه خلای قولل، کرده یه که که داوی پز، نازایه تی و بیفیزی ده کات.

گفتوگو کانی نووسر له سر ستانیسلافسکی، مایرهولد و بریخت په هندی نویی نه م بیرمندانه بو خوينه ری کورد پوون ده کهنه وه. په ننگ زور جار ناویانگ و میتوده کانی نه م شاتو کارانه ت به رگوئی که وتبیت، به لام زور جار کورترکاربوونه وه بو کلیشه: ستانیسلافسکی وهک داهینه ری "میتودی نواندن"، مایرهولد وهک پاله وانی شاتوی جهستی و بایومیکانیک و بریخت وهک لایه نگری مارکسی و شاتوی داستانی، به لام له پڼگه ی خويندنه وهی وردی نووسره وه، ده توانی هه ریه که یان وهک هونه رهنه دیکی قولی نه خلای بینیت، که به شیوه ی خویان خه بات ده کهن بو نه وهی شاتو خزمه تی که رانه تی مړوځ و راستی بکات. نه زمی نه خلای ستانیسلافسکی، نازادکردنی جهستی مایرهولد، هوشیاری په خنه گرانه ی بریخت، هه موو نه مانه وهک پووی جیوازی پروژه یه کی هاویه ش ناشکرا کران: هه ولدان بو پزگارکردنی شاتو له سووکایه تی و گه راندنه وهی هیزه که ی بو پیداکردنه وهی گیان.

کاریگه ریه کی به هیزی تری "چه مکه کانی شاتو" نه وه یه که تیگه یشتنی خوينه ر له پولی سیاسی و کومه لایه تی شاتو قولتر ده کاته وه. نووسر، به تاییه تی له پڼگه ی گفتوگو که ی له سر بریخت، پوونی ده کاته وه که شاتو هرگیز [ته نیا خوشگوزهرانی] نییه. هه موو نمایشیک، یان پشتگیری دوحی نیستا ده کات، یان به رهنکاری ده بیته وه؛ هه موو وینه یه کی شاتو، یان گپړانه وه زاله کانی کومه ل به هیز ده کات، یان پرسپاریان لئ ده کات. له خويندنه وهی نه م

کنتیبه‌دا، بۆت پوون ده‌بیته‌وه که له‌سه‌ر زه‌مینه‌ی کوردی بیر ده‌که‌یته‌وه . میژوویه‌ک که به‌گۆنیا لایزم، سه‌رکو تکردن، ده‌رکردن و به‌ره‌نگاری ده‌ستنی‌شان کراوه . چۆن شانتۆی کوردی ئه‌م‌پۆ ده‌توانیته‌ خۆی له‌وه‌ بپاریزیته‌ که‌ بیته‌ ته‌نیا پازاندنه‌وه‌یه‌ک بۆ پژیته‌ سیاسییه‌کان، یان کشانه‌وه‌یه‌کی تۆستالۆژی بۆ نه‌ریتیکی ئارام؟ چۆن ده‌توانیته‌، له‌بری ئه‌وه‌، بیته‌ فه‌زایه‌کی په‌خنه‌گرانه‌ی پاسته‌قینه‌، خه‌لک بیدار بکاته‌وه‌ و بۆ بیرکردنه‌وه‌ له‌ گۆپانکاری هانیان بدات؟

له‌سه‌ر ئاستی که‌سی، جه‌ختکردنه‌وه‌ی نووسه‌ر له‌سه‌ر نه‌زم و بیفیزی ده‌نگیکی قوولی دروست کردووه . له‌ کولتورۆیکدا که‌ ژۆر جار ئه‌کته‌ره‌کان هان ده‌درین خۆیان وه‌ک ئه‌ستیره‌ بیه‌نن، نه‌ک خه‌مه‌تکارانی پاستی، بانگه‌وازه‌که‌ی نووسه‌ر بۆ خاکه‌پایی و بیفیزی هه‌ست ده‌کریته‌ پادیکال و گرنگ و پیویسته . بیرمان ده‌خاته‌وه‌ که‌ باشتترین ئه‌کته‌ره‌کان ئه‌وانه‌ نین که‌ هه‌ول ده‌دن به‌سه‌ر شانتۆدا زال بن، به‌لکوو ئه‌وانه‌ که‌ ده‌بنه‌ خه‌مه‌تکاری شتیکی گه‌وره‌تر له‌ خۆیان: پاستی کاره‌کته‌ره‌که‌، بارودۆخه‌که‌، چیرۆکی مۆیی که‌ ده‌گێڕێته‌وه‌، ئه‌مه‌ داوا‌ی نه‌ک ته‌نیا باشی ته‌کنیکی، به‌لکوو خود پشکنینی ئه‌خلاق‌ی ده‌کات. ئاماده‌بوون بۆ دانپێدانان به‌ لاوازی، خۆبه‌زلزانی و ترسه‌کانی خۆت و کارکردنی بێ ماندوو‌بوون بۆ زالبوون به‌سه‌ریاندا . به‌ خۆپێندنه‌وه‌ی ئه‌م کنتیبه‌، هه‌ست ده‌که‌ی نه‌ک ته‌نیا هاندرا‌یت، به‌لکوو مه‌حکوم‌کرا‌ویت و بۆ ستانداردیکی به‌رزتری ده‌ستپاکی هونه‌ری بانگ کرا‌ویت .

خۆپێندنه‌وه‌ی ”چه‌مه‌که‌کانی شانتۆ“ نه‌ک ته‌نیا پاهێنانی ته‌کنیکی هه‌زی بوو، به‌لکوو ئه‌زمونی ته‌کنیکی پوه‌یش بوو، به‌ره‌نگاری کردمه‌وه‌، هانی دام و گرنگتر له‌ هه‌مووی بیری خسته‌مه‌وه‌ که‌ بۆچی له‌ یه‌که‌م

جاره‌وه‌ عاشقی شانتۆ بووم، نه‌ک وه‌ک شوێنیک بۆ ئه‌نجامدانی فیل، یان به‌دواداچوونی په‌سه‌ندکردن و پێداهه‌لدان، به‌لکوو وه‌ک فه‌زایه‌کی پیرۆز که‌ مۆفه‌کان پووبه‌پووی خۆیان، یه‌کتر و نه‌پێنیه‌کانی ژیان ده‌بنه‌وه‌ . ئه‌م کاره‌ی دوکتۆر فازل جاف وه‌ک چرایه‌که‌ بۆ هه‌موو ئه‌وانه‌ی هه‌ول ده‌دن شانتۆ وه‌ک بانگه‌یشتیکی جدیدی، پڕ چه‌شه‌ و ئه‌خلاق‌ی پراکتیزه‌ بکه‌ن . من باوه‌پم وایه‌ که‌ وه‌ک پووناکییه‌کی پێنیشاندەر له‌ گه‌شتی ژیا‌نی مندا وه‌ک هونه‌رمه‌ند و وه‌ک مۆف ده‌مێنێته‌وه‌ .

۵. ده‌ره‌نجام

”چه‌مه‌که‌کانی شانتۆ“ی دوکتۆر فازل جاف وه‌ک ده‌ستکه‌وتیکی به‌رچاو ده‌مێنێته‌وه‌، نه‌ک ته‌نیا له‌ بواری لیکۆلینه‌وه‌ی شانتۆی کوردی، به‌لکوو له‌ نێو نه‌ریتی به‌ره‌راوانتری بیری شانتۆی جیهانی‌شدا . کارێکه‌ خاوه‌نی جدیدییه‌تی هه‌زی ده‌گه‌م، قوولی ئه‌خلاق‌ی و جۆشی هونه‌رییه‌ . نووسه‌ر په‌تی ده‌کاته‌وه‌ شانتۆ وه‌ک ته‌نیا کات به‌سه‌ربردنیکی جوانناسی، کالایه‌کی بازرگانی، یان پێشه‌یه‌کی ته‌کنیکی دابراو له‌ داواکارییه‌کانی ژیان مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ بکریته‌ . له‌بری ئه‌وه‌، ئه‌و شانتۆ بۆ واتا سه‌ره‌تایی و بالاکانی ده‌گێڕێته‌وه‌: وه‌ک فه‌زایه‌ک که‌ مۆفه‌کان پووبه‌پووی پاستی ده‌کاته‌وه‌، له‌گه‌ڵ دوورپانه‌ ئه‌خلاق‌یه‌کان ده‌سته‌ویه‌خه‌ ده‌بن و ئه‌گه‌ره‌کانی گۆپانکاری ده‌که‌نه‌ واقع .

له‌ کنتیبه‌که‌دا، نووسه‌ر تیگه‌یشته‌نیکی قوول له‌ میژوو و تیۆری شانتۆیی پێشان ده‌دات، گفتوگۆکانی له‌سه‌ر ستانیسلافسکی، مایره‌ولد و بریخت، به‌نرخ و په‌خنه‌گرانه‌ن و نیشانی ده‌دن چۆن هه‌ریه‌ک له‌م که‌سایه‌تیانه‌ سه‌رچاوه‌یه‌کی به‌نرخ بۆ شانتۆکارانی هاوچه‌رخ، له‌وه‌ش گرنگتر، ئه‌و هه‌رگیز پرسیاره‌ بنه‌په‌تییه‌کان فه‌رامۆش ناکات که‌ کاره‌که‌ی به‌

زیندووویی دههیلایتهوه: چۆن شانتۆ دهتوانیته یارمهتی مروف بدات راستگۆیانتهتر، ئازادانهتر و بهزهبیدارانهتر بژی؟ به دانانی ئهم پرسیاره له ناوهندی لیکۆلینهوهکهیدا، نووسهر له سنوورهکانی رپیهره تهکنیکییهکان، یان پووپیوییه میژوویییهکان تیدهپهپیت، لهبری ئهوه، تیرپامانیکی فلهسهفی، بینینیکی ئهخلاق و بانگهوازیکی بۆ هونهرمهندی ئهخلاق پشککش دهکات.

له زهمینهی کوردیدا، "چهمکهکانی شانتۆ" گرنگه. هونهرمهاندانی کورد ماوهیهکی زۆره پوهیهپووی بارودۆخی زۆرداری سیاسی، پهراویزخستنی کولتووری و کهمی ماددی بوونهتهوه. ئهوه بهرنگاری ئهم بارودۆخه دهبیتهوه. ئهوه شانتۆکارانی کورد چالینج دهکات که ئامانجی بهرزترین ههبیته: بۆ دروستکردنی شانتۆیهک که ههم پهگی له میژووی خۆیانه ههبیته و ههم بۆ پپوهره ئهخلاق و هونهرییه گهردوویییهکان والا بیته. ئهوه بانگهوازی شانتۆیهک دهکات که نهک تهنیا له پووی سیاسیهوه تیکهلاو بیته، بهلکوو له پووی ئهخلاقیشهوه نهترس، له پووی جوانناسیهوه بهرزهفر و له پووی پوهیهوه بیدار بیته. بهم کاره، ئهوه نهخشهیهک بۆ شانتۆیهکی بالا پشککش دهکات، شانتۆیهک که دهتوانیته به شانازییهوه له نیو کۆمهالی جیهانی شانتۆیدا بهستیت.

"چهمکهکانی شانتۆ" له کتیپیک زیاتره، هاوبهشیکی گفتوگویییه، پراویزکاریکه، تهحهدایهکه، خوینه ر بانگهیشته دهکات بۆ دیالۆگیکی لهسهر ژبان، هونه، ئهخلاق و بوون. داوا له ههر یهکیکمان دهکات نهک تهنیا بیخوینینهوه، بهلکوو پیداجوونهوه به ئهموونهکانی خۆمان، ههولێهکانی خۆمان بۆ راستی و داهینانهکانی خۆماندا بکهینهوه. کاریکه پهتی دهکاتهوه خوینه ر بێ گۆرپانکاری بهجێ بهیلایت [ئهمه لهوانیه بهرزترین چاکه بیته که مروف بتوانیته لهپێی ههر کاریکی هونهرییهوه پشککشی بکات].

بۆ ئهکتهران، دهرهینهران، شانتۆنامهنووسان، توپژهران، قوتابیان و ههر کهسیک که برپوای به هیزی گۆرپانکاری شانتۆ ههیه، "چهمکهکانی شانتۆ" پپووسته، کتیپیکه دهبیته بخوینریتهوه و گفتوگۆی لهسهر بکریته. نهخشهیهکه بۆ ئهوانهی که دهیاندهوپیته شانتۆ نهک وهک خۆشگوزهرانی، بهلکوو وهک کردهیهکی پیرۆزی راستی - گوتن و جیهانسازی بکهن. به ریزگرتن له مامۆستایانی پابوردووی شانتۆ، له کاتیکیدا که تیرپوانینیکی ئازایانه و ئهخلاق بۆ داهاتوو دروست دهکات، نووسهر دیارییهکی بهنرخه پێ داوین، دیارییهک که له هاندانی هونهرمهاندانی کورد بهردهوام دهبیته.

به کورتی، "چهمکهکانی شانتۆ" تهنیا دهربارهی شانتۆ نییه. دهربارهی خودی ژبان: چۆن دهژین، چۆن دهبینین، چۆن خهیاڵ دهکهین و چۆن هیوا دهخوازین. له جیهانیکیدا که به ناویمی دی دهوهرهراوه، پپووستی به راستی زیاتر، جوانی زیاتر و ئازایهتی زیاتر ههیه. کتیپهکهی دوکتۆر فازل جاف چرایه که وهک پووناکییهک که بیرمان دهخاتهوه مانای چیه که به راستی، به تهواوی و له پووی ئهخلاقیهوه شانتۆکار و مروف بین.